

Jordlina i Vängsö

**Fornlämning L1984:62 (gravfält), Vängsö 12:2, Gnesta kommun, Södermanlands län.
Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.**

Lars Norberg

Rapport 2026:09

Sammanfattning

I april år 2026 utförde Sörmlands Arkeologi AB en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning intill gravfältet L1984:62. Undersökningen genomfördes med anledning av att Vattenfall Eldistribution AB schaktade för en ny jordlina i området. L1984:62 består enligt KMR av ett gravfält om cirka 75 höggrovar, varav många är flacka och stensättningsliknande. Gravformerna är typiska för den senare delen av järnåldern.

Vid den aktuella insatsen öppnades en drygt 43 meter lång och överlag 0,5 meter bred sträcka med hjälp av grävmaskin. Stråket grävdes ned till orörd marknivå. Inget av arkeologiskt intresse noterades. Uppgifterna om undersökningen har registrerats i Kulturmiljöregistret.

Rapporten laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställs från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliugatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Lars Norberg

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2026

Innehåll

Sammanfattning 2

Inledning 4

Syfte 4

Genomförande 4

Resultat 4

Referenser 5

Administrativa uppgifter 5

Bilagor 6

Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med undersökningens belägenhet. Skala 1:1 000 000.

Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med undersökningens belägenhet. Skala 1:50 000.

Bilaga 3. Utdrag ur fastighetskartan med läget för den arkeologiska undersökningen. Skala 1:500.

Bilaga 4. Fotodokumentation.

Inledning

I enlighet med Länsstyrelsens beslut (lst dnr 8263-2023) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning strax söder om gravfältet L1984:62 beläget inom fastigheten Vängsö 12:2 i Gnesta kommun, Södermanlands län (bilaga 1–3).

Undersökningen genomfördes med anledning av att Vattenfall Eldistribution AB schaktade för en ny jordlina inom rubricerat område. Fältarbetet genomfördes 2026-04-20. Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg, arkeolog vid Sörmlands Arkeologi AB.

L1984:62 utgörs av ett gravfält beläget på ett större impediment omgivet av jordbruksmark. Enligt KMR innehåller gravfältet cirka 75 höggravar varav många är flacka och stensättningsliknande. Gravformerna är typiska för den senare delen av järnåldern. Fornlämningen var föremål för arkeologiska åtgärder under 1970-talet då en transformatorstation uppfördes i den sydöstra delen av gravfältet. Utöver en stenpackning påträffades inget av arkeologiskt intresse i samband med den insatsen. Stenpackningen förmodades vara delar av en tidigare förstörd anläggning, det vill säga en grav (Claréus 1979).

Syfte

Syftet med schaktningsövervakningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera eventuella okända delar av fornlämningen.

Genomförande

Arbetet genomfördes genom att en drygt 43 meter lång sträcka öppnades med hjälp av grävmaskin utrustad med kabelskopa (schakt 1 & 2, bilaga 3). Schaktbredden varierade mellan 0,4 och 0,5 meter medan djupet varierade mellan 0,5 och 0,7 meter.

På tre platser utvidgades schaktet i syfte att öppna ytor för nya jordtag. Avsikten med schakt 2 var att öppna en yta för ett avslutande sådant. Det visade sig dock att berg gick i dagen relativt ytligt i det området, varför erforderligt schaktdjup ej kunde uppnås. Schakt 1 utgör således aktuell sträcka för nedgrävd jordlina samt två jordtag. Höjderna över havet varierade mellan cirka 32 och 27 möh. Samtliga schakt grävdes ned till orörd marknivå/anläggningsnivå. Ytorna grovrensades, dokumenterades genom inmätning med RTK-GPS, beskrevs i text och fotograferades (bilaga 4).

Resultat

Schakt 1. Ca 33 x 1,5–0,4 meter brett och 0,5–0,7 meter djupt. Den första delen i anslutning till transformatorstationen utgjordes av en slänt med påförda massor i form av sand som kröntes av ett tjockt lager rundad småsten. Orörd marknivå utgjordes av gul sand och grå siltig sand (undergrund). Därefter planade marken ut och schaktet löpte i gränsen mellan impedimentet i norr och den före detta åkermarken i söder. Åkermarken fungerar idag som hästhagar. Jordmånen utgjordes av sandig matjord och därunder sand och sandig silt (undergrund). På några ställen framkom enstaka rundade och kantiga stenar mot undergrunden. Längs sträckan identifierades ett par befintliga ledningsstråk som korsade det öppnade schaktet (bilaga 3).

Schakt 2. 10,5 x 1,5–0,5 meter brett och 0,3–0,6 meter djupt. Schaktet löpte fortsatt i gränsen mellan impedimentet och den före detta åkermarken. Jordmånen utgjordes här av sandig matjord och därunder övervägande av grå sandig silt (undergrund). Mot undergrunden påträffades större mängder kantig sten som anslöt till berg på ett djup om 0,2–0,5 meter under markytan. Schaktet lades igen och återfylldes med uppgrävda massor (bilaga 3).

Inget av arkeologiskt intresse framkom i samband med schaktningsövervakningen. Resultaten från den arkeologiska insatsen redovisas även i medföljande bilaga.

Referenser

Claréus, Carin. 1979. Arkivrapport, schaktkontroll. Dnr 5779/78.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2516

Länsstyrelsens dnr: 8263-2023

Uppdragsnummer: 202600233

Tid för undersökningen: 2026-04-20

Personal: Lars Norberg

Kommun: Gnesta

Socken: Gåsinge-Dillnäs

Fastighet: Väingsö 12:2

Lämningsnr: L1984:62

Belägenhet: N 6553443,326 E 627702,847

Koordinatsystem: SWEREF 99TM

Höjdsystem: RH 2000

Undersökt yta: ca 28 m²

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver det som redovisas i rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras tillsvidare hos Sörmlands Arkeologi AB. Inga fynd tillvaratogs.

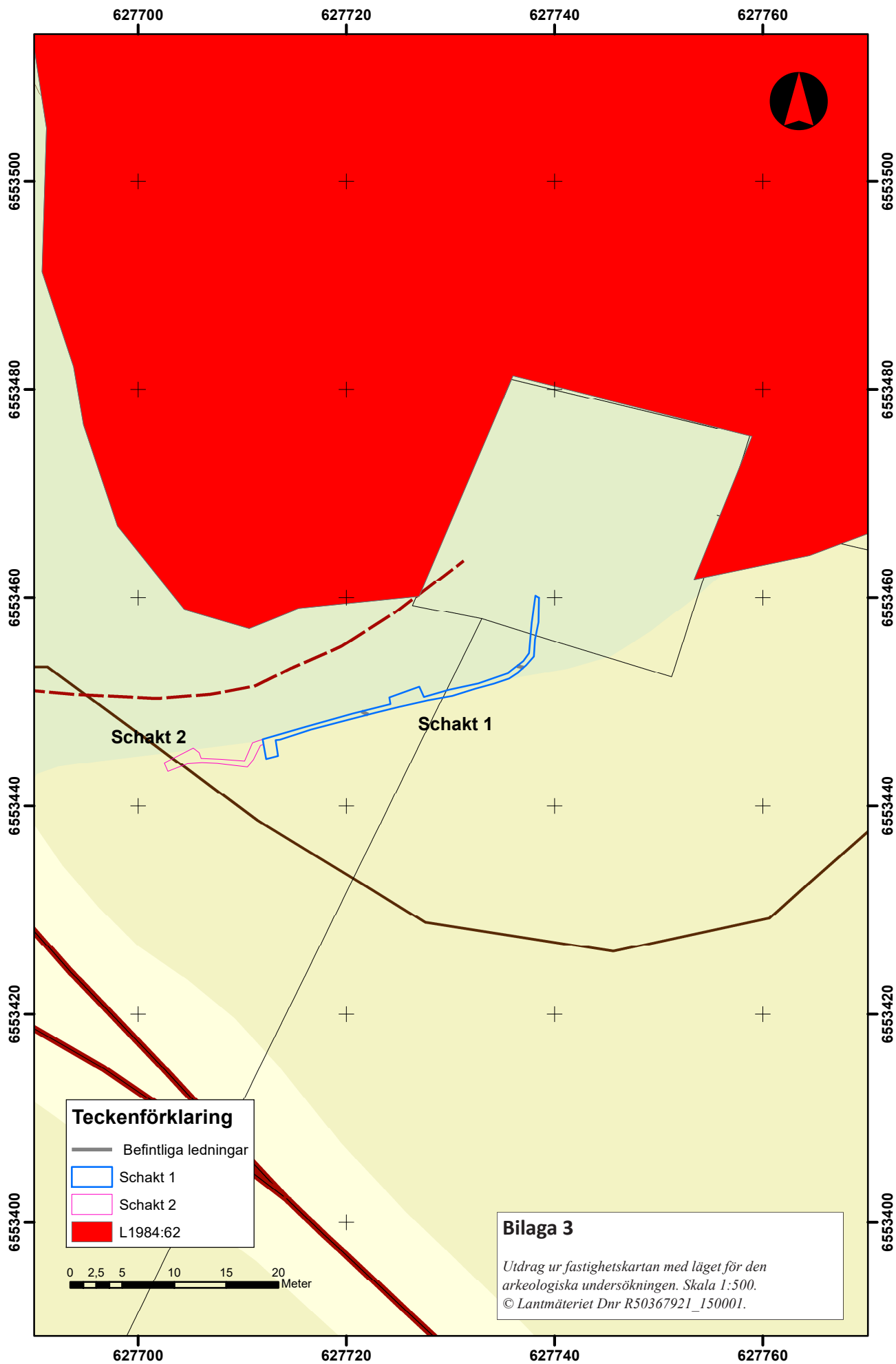
Schaktet med gravfältet i bakgrunden, till höger syns transformatorstationen. Foto mot norr: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Bilaga 2

Utdrag ur Terrängkartan med undersökningens belägenhet markerad.
Skala 1:50 000. Källa: Lantmäteriet.

Bilaga 4. Fotodokumentation

Del av schakt 1 med transformatorstasjon i bakgrunden. Foto mot nordöst, Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Del av schakt 1. Foto mot väster, Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Del av schakt 1 med yta för jordtag. Foto mot sydväst, Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

